

Maktabgacha Yoshdagi Bolalarning Maktab Ta'limiga Nutqiy Tayyorlashda "Lulliya Doiralari" Vizual Texnologiyasidan Foydalanish

Tashmuhamedova Feruza Batirjanovna¹

Annotatsiya: ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning maktab ta'limiga tayyorlash jarayonida innovatsion texnologiyalardan, xususan "Lulliya doiralari" texnologiyasidan foydalanish usullari va uning samaradorligi haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha yoshdagi bolalar, nutq rivojlantirish, vizual texnologiya, innovatsiya, Lulliya doiralari, o'yin, ravon nutq.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ravon nutqni rivojlantirish har doim dolzarb bo'lib borgan. Tarbiyalanuvchilarning nutq faoliyatini rivojlantirishning eng muhim sharti—bu hissiy jihatdan qulay muhitni, nutqni faollashtirish va muloqotda ishtirok etish istagining paydo bo'lishiga hissa qo'shadigan rivojlantiruvchi muhitini yaratishdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarning eng sevimli, eng qiziqarli faoliyati bu o'yin.

O'yin va nutq o'rtasida ikki tomonlama bog'liqlik mavjud: bir tomondan, bolaning nutqi o'yinda rivojlanadi va faollashadi, boshqa tomondan, o'yinning o'zi nutqning ta'sirida yaxshilanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim tizimida yangi o'yinlar va o'yin-texnologiyalar paydo bo'ldi. Bolalar hozirgi kunda axborot-kommunikatsiya vositalaridan osongina foydalanadilar va ularni an'anaviy ko'rgazma vositalari bilan ajablantirish qiyin. Shuning uchun pedagog bolalar uchun qiziqarli va shu bilan birga bolaning rivojlanishining onson usullarini izlashi kerak.

Qiziqarli visual texnologiyalardan biri bu "Lulliya doiralari"dir. Konstruktsiyaning soddaligi uchunni hatto maktabgacha yoshdagi bolalar mustaqil o'ynay oladi. Lulliya doiralari visual texnologiyasi tasavvur va ravon nutqni rivojlantirishda juda samaralidir.

"Lulliya doiralari" texnologiyasi 1990-yillarning oxirida pedagog va logoped Valentina Lulliya tomonidan ishlab chiqilgan. Bu maxsus doiralari bo'lib, ularning har birida ma'lum predmetlar yoki harakatlar tasvirlangan.

Lulliya doiralariidan foydalanib, pedagoglar va logopedlar maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq, mantiqiy fikrlash, diqqat va xotirani rivojlantirishga qaratilgan turli xil mashqlarni bajarishlari mumkin. Bolalar doiralarda turli rasmlarni birlashtirishlari, harakatlarini tushuntirishlari va keyingi rasmlar qanday bo'lishini taxmin qilishlari kerak.

Ushbu texnologiya bolalar uchun samaradorligi va qiziq bo'lganligi tufayli mutaxassislar va ota-onalar orasida juda mashhur bo'ldi. Bugungi kunda Lulliya doiralari turli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida va logopedik markazlarida bolalarda nutq va fikrlashni rivojlantirish uchun keng qo'llaniladi.

Bu texnologiya 3-7 yoshli maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tavsiya etiladi. Lulliya doiralari bolalarning tasavvurini rivojlantiradi, sodir bo'layotgan jarayonlarni tushunish bilan tizimli fikrlashga o'rgatadi.

Ushbu texnologiyani qo'llashda quyidagi shartlar bajariladi:

¹ PROFİ UNIVERSITY "Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim" kafedrası o'qıtuvchısı

1. bolalarga Lulliyning doiralari "sehrlil" doiralar sifatida tanishtirilishi kerak;
2. o'yinda ishlatiladigan doiralar soni bolaning yoshiga bog'liq.
4-5 yosh (o'rta guruh)—2-4 doira
5-6 yosh (katta guruh) —3-6 doira
6-7 yosh (maktabga tayyorlov guruhi) —3-8 doira
3. Lulliya doiralari texnologiyasiga asoslangan vazifalar asosan:
 - ravon nutqni shakllantirishda kichik guruh va individual faoliyatlarda;
 - rivojlantiruvchi markazlardagi erkin o'yin faoliyatida;
 - bolalarning ihtiyoriy faoliyatida.
4. lulliya doiralari sektorlarining mazmuni ma'lum bir mavzu asosida bo'lishi kerak; vizual material bolalarning yoshi va nutq rivojlanishini hisobga olgan holda tanlanadi;
5. eng ko'p ishlatiladigan to'rt turdagi vazifalar:

1. doiralarning to'g'ri moslashtirish. Rasmlarni o'q ostida birlashtirganda, doirada asl tasvir hosil bo'ladi. Ushbu rasmlarni birlashtirgan jumlar tuziladi. Xulosalar chiqariladi.
Masalan: Ibn sino. U nibbiyotda ko'p tadqiqotlar qilgan. U mashhur shifokor bo'lgan, va zamonaviy tibbiyot rivojlanishiga kata hissa qo'shgan.
Mirzo Ulug'bek. U birinchi teleskopni ixtiro qilgan va yulduzlarni o'rgangan olim. Zamonaviy astronom olimlar uning tadqiqotlari asosida faoliyat yuritishadi.
 2. No'oddiy kombinatsiyani tushuntiring. Doiradagi rasmlarning tasodifiy joylashishi ko'rib chiqiladi va ularning o'zaro ta'sirining g'ayrioddiylik iloji boricha ishonchli tarzda tushuntiriladi.
 3. Fantastik hikoya yoki ertakni o'ylab toping. Doiralardagi rasmlarning tasodifiy joylashuvi ko'rib chiqiladi, bu no'oddiy fikrlash uchun asos bo'lib xizmat qiladi.
 4. Muammoni hal qilish. Fantastik ertaklarda qahramonlar bilan turli xil voqealar sodir bo'ladi, muammolarni shakllantirish kerak, ularni hal qilish uchun g'oyalarni ilgari surish taklif etiladi.
- Lulliya doiralardan foydalangan holda vazifalarni bajarish texnikasi quyidagi faoliyat turlarini o'z ichiga olishi mumkin:

1. Barcha tarmoqlar va doiralalar bo'yicha mavzu rasmlarini joylashtirish;
2. Muammoni shakllantirish;
3. Doiralarni aylantirish;
4. Bolalarning kognitiv faoliyati:
 - 4.1. Kerakli tasvirlar o'q ostida joylashgan tarzda aylanalarni aylantirish orqali moslikni o'rnatish. Haqiqiy hikoyani tuzish yoki javobni shakllantirish;
 - 4.2. O'q ostida tasodifan "tushgan" tasvirlar asosida fantastik hikoya tuzish.
5. Fikrlash va umumlashtirish.

Ushbu uslub universaldir - faqat bir nechta doiralardan foydalanib, siz turli xil o'yinlardan foydalanishingiz mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalar o'yin faoliyatida doiralarni mustaqil ravishda almashtiradilar, shuningdek vazifalarni bajarish uchun yangi variantlarni taklif qilishadi.

Ushbu ta'limiy o'yin qiziqarli, qulay muhitni yaratishga yordam beradi, psixologik va jismoniy stressni yengillashtiradi, yangi materialni idrok etishni ta'minlaydi

Lulliya doiralari bilan o'yinlardan foydalanish jarayonida pedagogning turli darajadagi ishtiroki bo'lishi mumkin:

1. Pedagog o'yinda ishtirok etadi, u maqsad va qoidalarni anglatadi, rollarni taqsimlashga yordam beradi va agar kerak bo'lsa, o'yinni rivojlantiradi;
2. Pedagog o'yinni rivojlantirishda ikkinchi darajada ishtirok etadi, u faqat bolalarning xulq-atvori va nutqiga bilvosita ta'sir qiladi va maktabgacha yoshdagi bolalar rollarni mustaqil ravishda taqsimlaydilar, boshlovchini tanlaydilar va o'yinning nutq rivojlanishini amalga oshiradilar;
3. Pedagog kuzatuvchi vazifasini bajaradi, o'yin faoliyati jarayonini nazorat qiladi: bolalar o'yinni mustaqil ravishda rivojlantiradilar, barcha harakatlarini nutq, muloqot orqali olib boradilar, nutq ko'nikmalaridan foydalanadilar;
4. Pedagog maktabgacha yoshdagi bolalarga ko'rsatma beradi va bolalarning nutq faolligini namoyon qilish, ularning o'yin qiziqishlarini chuqurlashtirish va kengaytirish, mustaqil xatti-harakatlar ko'nikmalarini o'zlashtirish va to'g'ri nutqni shakllantirish uchun sharoit yaratadi.

Shunday qilib, biz "Lulliya doiralari" visual texnologiyasi maktabgacha ta'lim standartiga mos keladi va maktabgacha ta'lim tashkilotlarida juda muvaffaqiyatli qo'llanilishi mumkin, bu bizning bolalarimiz uchun ta'lim-tarbiya jarayonini qiziqarli qiladi degan xulosaga kelishimiz mumkin. Ushbu texnologiyaning afzalliklari haqida cheksiz gapirish mumkin. Ammo har doim bir marta sinab ko'rish afzaldir. Va bir marta urinib ko'rganingizdan so'ng, ishoning, bu texnologiya siz v atarbiyalanuvchilaringiz uchun eng sevimlisiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Луллии, Р. "Методика использования кругов Луллия для развития речи детей младшего дошкольного возраста"
2. Каменская, И. "Использование технологии кругов Луллия в дошкольном образовании для стимуляции речи и развития коммуникативных навыков"
3. Попова, Е. "Применение кругов Луллия в работе с детьми дошкольного возраста для развития речи и логического мышления"
4. Соколова, А. "Как использовать круги Луллия в дошкольном образовании для активизации речевой деятельности"
5. Горшкова, О. "Развитие речи детей через технологию кругов Луллия: практическое пособие для дошкольных педагогов"
6. <https://www.maam.ru/detskijasad/krugi-lulija-kak-sredstvo-razvitija-svjaznoi-rechi-detei-doshkolnogo-vozhraasta.html>

